

COMPETENȚELE-CHEIE ȘI PROBLEMA INTEGRĂRII CONȚINUTURILOR INSTRUIRII¹

Maria HADÎRCĂ,
doctor în pedagogie, conferențiar cercetător,
Institutul de Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic
al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”
din Chișinău, R. Moldova
mariahadirca@gmail.com
ORCID iD: 0000-0002-5190-0477

Rezumat: *Articolul argumentează necesitatea reconfigurării actualului proces de învățare spre dezvoltarea competențelor cheie, care sunt stabilite de Codul Educațional ca obiective finale ale procesului educațional din R. Moldova. Articolul discută, de asemenea, corelația competențelor disciplinare cu competențele transdisciplinare/cheie, precum și integrarea conținutului instruirii, evidențiind rolul abordărilor inter și trans-curriculare în creșterea eficienței procesului educațional.*

Cuvinte-cheie: *instruire/învățare, proces educațional, conținut curricular, integrare, competențe cheie, obiectiv educaționale.*

Abstract: *The article argues for the need to reconfigure the current learning process towards the development of key competencies, which are set by the Educational Code as final objectives of the educational process in R. Moldova. The article also discusses the co-relation of disciplinary competencies with trans-disciplinary / key competencies, as well as the integration of the content of instruction, highlighting the role of inter- and trans-curricula approaches in enhancing the efficiency of the educational process.*

Keywords: *instruction/learning, educational process, curricula content, integration, key competencies, educational objectives.*

Introducere. În educație, ca și în oricare alt domeniu, urmărirea tendințelor de dezvoltare este un lucru pe cât de necesar pe atât de important, întrucât, se știe, acestea indică sau prefigurează o schimbare, care, la rândul ei, determină studii de analiză și provoacă dezbateri, animă spiritele reflexive și inovatoare, în urma cărora se și conturează alte viziuni și perspective de abordare a fenomenelor, noi concepte și metodologii de aplicare, în scop de eficientizare a sistemului și procesului de învățământ, *eficientizare* fiind cuvântul de ordine ce pivotază acțiunile de schimbare la etapa actuală.

¹ Articolul a fost elaborat în cadrul Proiectului „Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale”. Cifrul: 20.80009.0807.27

Analiza tendințelor de dezvoltare a educației manifeste în contextul primelor două decenii ale secolului XXI ne-a permis să constatăm că *abordarea instruirii în bază de competențe* s-a dovedit a fi cea mai puternică mișcare în modernizarea educației și formării, care a cuprins întreg spațiul educațional european, inclusiv cel al R. Moldova, și a determinat schimbări de viziune asupra învățării, ca proces și produs, apariția de noi concepte și modele educaționale, impunând și o reconfigurare a procesului actual de predare-învățare-evaluare dinspre obiectivele pedagogice spre formarea de competențe necesare elevului. O dovadă în acest sens o reprezintă ultimele evoluții în domeniul elaborării documentelor de politici educaționale dezvoltate la nivel european și național, dar și practicile de implementare a acestora în diverse țări.

Dezvoltarea în cadrul acestei abordări a conceptului de *competențe-cheie*, care au fost definite ca *un pachet transferabil și multifuncțional de cunoștințe, deprinderi (abilități) și atitudini, de care au nevoie toți indivizii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, pentru incluziune socială și inserție profesională* [5] se înscrie în tendința de eficientizare a învățării, care vizează reorientarea procesului de învățământ spre atingerea unor finalități globale, transdisciplinare, concretizate în sistemul celor 8 competențe-cheie europene, promovate astăzi atât la nivel de politici educaționale, cât și la cel de proiectare a procesului de predare-învățare-evaluare.

Argumente pentru reconfigurarea învățării. La etapa actuală, abordarea instruirii în bază de competențe-cheie este considerată cea mai adecvată tendință de reconfigurare pedagogică a activității de predare-învățare-evaluare în vederea pregătirii tinerilor pentru viață, mai ales, după ce Parlamentul European, prin Recomandarea L 394/13 (din 30.12.2006) a stabilit cele 8 competențe-cheie necesare fiecărui individ european, menite să-i asigure adaptarea flexibilă la o lume în rapidă schimbare și profundă interconectare.

În sensul acestei abordări, paradigma de reconfigurare a procesului actual de învățare spre formarea de competențe-cheie se întemeiază pe concepția învățării pe tot parcursul vieții, fundamentele teoretice și aplicative ale căreia au fost sistematizate anterior [1], iar premisa de bază de la care se pornește în această abordare, după cum subliniază cercetătorii D.S. Ryscen și L.S. Salganik, este următoarea: *orice fundament conceptual sau teoretic pentru definirea și selectarea competențelor-cheie este influențat de concepțiile despre indivizi și societate și de ceea ce este valorizat în societate și în viață, în condiții socioeconomice și politice date* [6, p. 7].

În schimb, cadrul conceptual care ghidează actualmente definirea și selectarea competențelor-cheie, evidențiază L. Ciolan, se axează pe următorii patru factori: (1) modele teoretice și conceptuale ale învățării; (2) viziuni asupra societății și indivizilor; (3) contextul cultural și variabilitatea individuală; (4) negocierea politică în construirea sensului învățării [4, p. 146].

Organisme internaționale, precum UNESCO sau OECD (Organizația pentru Cooperare Economică și Dezvoltare) s-au ocupat de identificarea, definirea și selectarea unui sistem de competențe-cheie, drept urmare, astăzi avem Recomandările europene (2006; 2018) privind competențele-cheie necesare de format prin învățământul de bază, care sunt promovate și implementate în tot spațiul educațional european, iar cercetările și proiectele de inovare cele mai semnificative dezvoltate în acest sens aparțin unui consorțiu multinațional de instituții – CI-DREE (Consortium of Institutions for Development and Research in Education in Europe).

Spre o didactică a competențelor. Așadar, ne mișcăm spre o didactică a competențelor, cercetători cu renume în pedagogia europeană a competențelor, B. Rey, J.-M. De Kitele, Ph. Meirieu, M. Minder ș.a., precum și cei de nivel național – C. Bîrzea, D. Badea, I. Neacșu, V. Flueraș, L. Ciolan ș.a. au contribuit esențial la dezvoltarea acestei „paradigme de utilitate a învățării”, ultimul dintre cei citați formulând mai multe argumente privind necesitatea reconfigurării procesului actual de învățare în perspectiva formării competențelor-cheie, din care cităm doar trei?:

- Contextul economic și social mereu în schimbare influențează astăzi mai mult ca oricând dezvoltarea educației, el definește scopurile educației și achizițiile învățării, iar tehnologiile informaționale și de comunicație schimbă realitatea educațională.
- Pentru a face față incertitudinilor și schimbărilor continue caracteristice economiilor de piață, elevii au nevoie de competențe strategice, cum ar fi comunicarea eficientă, a învăța să învețe, lucrul în echipă, rezolvarea de probleme etc.
- Conceptul de învățare capătă noi semnificații: *a învăța să știi/să cunoști; a învăța să faci; a învăța să muncești împreună cu alții; a învăța să fii; a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea* [4, p. 61-69].

În aceste condiții, sistemele educaționale, dar mai ales, cercetătorii angajați în domeniu, trebuie să răspundă schimbărilor provocate de această reorientare a învățării, astfel încât ea să devină mai funcțională, iar provocarea principală, susține același autor, la care experții în educație și concepătorii de curriculum trebuie să facă față acum este identificarea unui răspuns la întrebarea: *cum să se facă trecerea de la o cultură a învățării de tip academic la o cultură a învățării de tip funcțional-pragmatic, de la predominanța monodisciplinarității spre deschiderile oferite de inter- și transdisciplinaritate?* [idem, p. 70]

Precizăm că, la momentul dat, conceptul de competențe-cheie exprimă cel mai bine latura funcțional-pragmatică a învățării, iar includerea în această sintagmă a cuvântului *cheie* sugerează necesitatea canalizării acțiunii de predare-învățare-evaluare spre *ceea ce este esențial pentru elev*, în vederea atingerii unor finalități globale, de bază, care să-i ofere răspunsuri privind sensul învățării permanente în societatea cunoașterii și deschiderea de noi orizonturi pentru dezvoltarea personalității sale.

În acest sens, formarea competențelor-cheie prin educația de bază reprezintă o prioritate declarată a sistemelor europene de învățământ, iar aceasta derivă din contextul exigent al schimbărilor și transformărilor ce se produc actualmente în toate domeniile vieții, fiind legate de specificitatea învățării în secolul XXI, de necesitatea adaptării indivizilor la aceste schimbări, prin extinderea învățării pe tot parcursul vieții, și a achiziționării unor competențe strategice în acest scop etc. și are în vedere implementarea obiectivelor modelului educativ elaborat pentru educația secolului XXI: *a învăța să știi/să cunoști; a învăța să faci; a învăța să muncești împreună cu alții; a învăța să fii; a învăța să te transformi pe tine și să schimbi societatea.*

În cazul învățământului din Republica Moldova, ideea de reconfigurare a procesului actual de învățare spre formarea strategică de competențe-cheie s-a conturat în cadrul proiectului de cercetare *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*, în care cercetătorii au conceptualizat și verificat în practica educațională modele și strategii ce vizează producerea unei schimbări de perspectivă în modul actual de predare-învățare-evaluare și instaurarea unui tip de instruire integrată, bazată pe învățarea inter- și transdisciplinară, necesară în contextul aplicării cunoștințelor achiziționate. Reconfigurarea învățării în această perspectivă ar trebui să soluționeze mai multe probleme cu care se confruntă sistemul și procesul de învățământ din R. Moldova, între care evidențiem:

- neconcordanța ofertei educaționale în raport cu finalitățile procesului de învățământ stipulate în Codul Educației;
- insuficiența cunoașterii disciplinare, în raport cu cerințele de dezvoltare a competențelor solicitate pe piața muncii;
- neglijarea dimensiunii sociale și a celei psihoemoționale în procesul de predare-învățare;
- analfabetismul funcțional al elevilor demonstrat la nivel de testare PISA ș.a.

După cum subliniază S. Cristea, anume cercetarea pedagogică este cea care se ocupă de soluționarea problemelor acumulate, la un moment dat, în sistemul de învățământ și are drept scop „reglarea-autoreglarea procesului de învățământ”. Cercetările efectuate în ultimii ani în domeniul reglării-autoreglării și dezvoltării curriculare a procesului de învățământ au demonstrat necesitatea pregătirii acestuia pentru un alt tip de învățare: „una de tip integrat, care să fie puternic angajată social, orientată de contextul aplicării și neapărat centrată pe rezolvarea de probleme”, astfel încât să asigure dobândirea de competențe transdisciplinare, care să permită oamenilor să facă față noilor provocări [4, p. 35].

Care este situația competențelor-cheie în învățământul din R. Moldova?

Actualmente, sistemul de învățământ din R. Moldova a adoptat, prin documentele sale de politici educaționale, o viziune funcțional-pragmatică asupra educației și învățării, pe care a transpus-o în curriculumul școlar, iar, prin intro-

ducerea competențelor-cheie în *Codul Educației și Cadrul de referință al curriculumului național*, și-a sincronizat demersurile de modernizare a învățământului în acord cu recomandările europene în acest sens, orientându-i astfel pe concepătorii de curriculum și pe didacticieni spre dezvoltarea de noi modele teoretice și metodologii de predare-învățare-evaluare, care să conducă la achiziționarea de către elevi a competențelor-cheie.

Paradigma instruirii în bază de competențe, care stă astăzi la baza curriculumului național implementat în procesul de învățământ, este centrată pe subiectul care învață și vizează axarea activităților de predare-învățare pe formarea de competențe disciplinare, astfel încât la sfârșitul școlarității obligatorii elevii să fie înzestrați cu sisteme de competențe de acest tip, mai puțin însă a celor transdisciplinare, cum sunt competențele-cheie, care chiar sunt necesare acestora din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, pentru a le permite să acceadă mai ușor în viața de adult și să poată face față problemelor și provocărilor din viața reală [5].

În același timp, alte documente normative, cum sunt planul de învățământ sau curricula disciplinare sunt construite după modelul instruirii centrate pe disciplinele școlare și a domeniilor academice de învățare, pe când instruirea bazată pe formarea de competențe-cheie solicită conexiunea acestora și punerea activităților de predare-învățare-evaluare într-o altă perspectivă – cea a inter- și transdisciplinarității, de aceea considerăm că inserarea listei de competențe-cheie în preambulul fiecărui curriculum disciplinar este doar un prim pas, care însă nu soluționează problema implementării acestora în procesul de învățământ.

Mai mult, competențe-cheie solicită nu doar un alt mod de proiectare și de organizare a conținuturilor învățării în planul de învățământ, curriculum și manuale școlare, ci și o altă abordare a practicii de formare profesională (inițială și continuă) a cadrelor didactice în vederea pregătirii lor pentru realizarea procesului de predare-învățare-evaluare centrat pe producerea cunoașterii de tip integrat, astfel încât profesorii să se axeze nu doar pe activități strict disciplinare, ci și pe abordarea integrată a gestionării timpului de instruire, prin proiectarea inter- sau chiar transdisciplinare a conținuturilor învățării.

Prin urmare, în condițiile când „s-a constatat că disciplinele școlare tradiționale nu mai sunt suficiente pentru a permite construcția de cunoștințe și competențe de care au nevoie elevii pentru reușita personală și socială” [4, p. 160], posibilitatea integrării diferitelor aspecte ale cunoașterii disciplinare apare ca o altă problemă necesară de soluționat pentru teoreticienii și proiectanții învățării, dar și ca o altă *mare provocare* pentru profesorii practicieni. Reamintim că asupra problemei date s-au expus cercetători de nivel internațional, precum L. D' Hainaut, J. Dewey, J. Moffett, D. Walker ș.a., iar cercetători de nivel național, cum ar fi B. Nicolescu, S. Cristea, T. Callo, L. Ciolan ș.a., au adus contribuții impor-

tante la dezvoltarea acestei abordări, prin elucidarea conceptelor pedagogice de *interdisciplinaritate*, *transdisciplinaritate*, *integralizare pedagogică*, *curriculum integrat* ș.a.

În literatura pedagogică recentă, cei mai cunoscuți exponenți ai abordărilor integrative sunt, din punctul nostru de vedere, cercetătorii T. Callo și L. Ciolan, care au descris modele, au determinat căi și niveluri posibile de integrare curriculară, au elaborat fundamente teoretice și metodologice pentru conceptualizarea unui curriculum de tip integrat, deschizând astfel calea pentru dezvoltarea altor cercetări în problematica vastă a învățării integrate.

Cercetările pe tema integrării pedagogice a conținuturilor educaționale s-au dezvoltat și în cadrul proiectului de cercetare instituțională *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale*, care s-a axat pe identificarea unor modele și strategii de învățare inovatoare, capabile să conducă la eficientizarea procesului actual de învățământ și la creșterea relevanței rezultatelor școlare, pe elaborarea unor metodologii de formare a competențelor-cheie, care au fost sistematizate în *Paradigma de reconfigurare a procesului de învățare* [2], aceasta fiind urmată de ghiduri metodologice ce orientează cadrele didactice cum să proiecteze și să realizeze activitățile de predare-învățare în manieră integrată, astfel încât să se ajungă la atingerea acestor finalități educaționale.

Din perspectivă didactică, explică L. Ciolan, *a integra* înseamnă a coordona, a îmbina, a aduce împreună părți separate într-un întreg funcțional și armonios, iar *integrarea* presupune acțiunea pedagogică de a face să interrelaționeze diverse elemente ale acestui întreg, pentru a a-l face să lucreze la nivel superior. Integrare înseamnă, așadar, punerea în relație a disciplinelor școlare, cu scopul de a evita izolarea lor tradițională, crearea de conexiuni semnificative între teme sau competențe, care, de regulă, sunt formate separat, în interiorul diferitelor discipline, prin dezvoltarea unui curriculum integrat, bazat pe abordarea inter- sau transdisciplinară a conținuturilor instruirii, pentru a focaliza învățarea asupra unor probleme comprehensive ale vieții sau a unor arii mai largi de studiu [4, p. 115].

Dacă ne raportăm la actualul model de instruire, centrat pe învățarea unor discipline planificate în planul de învățământ și implementate prin curricula școlare, numite și *obiecte de studiu*, acest model educațional apare ca unul depășit, întrucât nu are în vedere perspectiva integralizării conținuturilor învățării, nu permite organizarea învățării *dincolo de discipline* vizează, prin abordarea inter- sau transdisciplinară a conținuturilor instruirii, solicitată de paradigma competențelor-cheie.

În schimb, modelul unui *curriculum integrat*, susține L. Ciolan, bazat pe abordări inter-/transdisciplinare, subordonate unor teme cross-curriculare și cu accent pe formarea unor competențe-cheie transversale și transferabile, care asig-

ură esențializarea conținuturilor învățării, permite legătura cu experiențele cotidiene ale elevilor și cu contextul în care ei trăiesc, ar fi o soluție ce ar putea face învățarea mai eficientă, autorul propunând o reconstrucție curriculară, bazată pe integrarea conținuturilor instruirii. Iată câteva argumente formulate de acest autor prin care ne demonstrează avantajele integrării curriculare:

- Integrarea situează procesul de învățare în optica globală a unității cunoașterii;
- Integrarea înseamnă stabilirea de relații clare de convergență între cunoștințele, capacitățile, atitudinile și valorile ce aparțin unor discipline distincte;
- Integrarea motivează și dezvoltă puterea elevilor de a percepe noi relații și de a crea noi modele, sisteme și structuri prin învățare;
- Integrarea dezvoltă gândirea complexă și critică; favorizează rezolvarea de probleme etc. [idem, p. 162]

Având în vedere aceste avantaje, se impune cu necesitate trecerea de la învățarea strict disciplinară la o abordare integrată a acesteia, prin elaborarea unui curriculum integrat, care „nu trebuie să se centreze separat și independent pe dezvoltarea unui aspect sau altuia al personalității copilului, ci să-l privească pe acesta în integralitatea sa: să necesite cooperarea efectivă între persoanele implicate în producerea învățării; să valorifice resursele pe care comunitatea locală le oferă pentru învățare; să promoveze o viziune constructivistă asupra învățării etc” [ibidem, p. 173].

Modalități de integrare curriculară. Orice proces de revizuire și dezvoltare curriculară trebuie să încerce valorificarea altor modele educaționale. Modele de referință și practici internaționale de integrare curriculară a conținuturilor instruirii, cum ar fi STEM, STEAM, STREAM ș.a., au fost analizate și valorificate de către cercetătorii încadrați în proiectul sus-numit, fiind înțelese ca posibilități reale de reconfigurare a învățării spre învățarea de tip integrat (pe arii curriculare), care au fost transpuse apoi în ghiduri metodologice, pentru a oferi cadrelor didactice strategii inter- și transdisciplinare de predare-învățare-evaluare capabile să favorizeze formarea de competențe-cheie [3].

Viziunea împărtășită asupra învățării, strategia modulară a învățării sau strategia învățării prin colaborare sunt câteva repere metodologice de reconfigurare a procesului educational actual spre învățarea de tip integrat, care pun accent pe formarea inter- / transdisciplinară a competențelor-cheie, demersul acesta fiind legitimat prin prevederile unor importante documente naționale de politică educațională, cum ar fi Codul Educației și Cadrul de referință al curriculumului national la care am mai făcut referință.

Strategia colaborării, de exemplu, se bazează pe două tipuri de abordare integrată a conținuturilor educaționale în procesului de învățământ:

- **abordarea interdisciplinară**, care este o formă mai simplă de integrare a conținuturilor învățării, cu accent pe legăturile dintre două sau chiar trei discipline școlare în scop de formare a unor competențe-cheie;
- **abordarea transdisciplinară**, care apare ca forma cea mai integrată a învățării, ce conduce la întrepătrunderea mai multor discipline de învățământ, făcând posibilă trecerea „dincolo” de aceste materii și asigurând formarea de competențe-cheie [3, 4].

În această strategie, procedura de integrare curriculară a cunoștințelor din domenii diferite reprezintă *noul context al învățării*, profesorul fiind cel care trebuie să știe *a conduce strategic* procesul de învățare spre ținta finală, adică spre achiziționarea de către elevi a unei sau altei competențe-cheie, folosind metodele interactive și antrenând elevii în situații autentice de învățare. Respectiv, acțiunea de *predare* este înlocuită cu cea de *organizare* inter- și transdisciplinară a situațiilor de învățare, iar *metodele interactive* alese cu discernământ și *situațiile de învățare* bine construite sunt mijloacele de bază care declanșează și întrețin cooperarea profesor – elev, elev – elev, elev – grup de elevi, determinând interactivitatea elevilor, prin urmare, cadrul didactic este cel responsabil de crearea unor situații reale de învățare, care să provoace interesul pentru studiu, conexiunile inter- și transdisciplinare și schimbări pozitive de atitudine în comportamentul acțional al elevilor.

Astfel, integrarea curriculară trebuie înțeleasă ca un nou proces de organizare a învățării de și punere în relație a disciplinelor de învățământ, în scop de *armonizare* a conținuturilor instruirii. Integrarea situează procesul de învățare în optica globală a unității cunoașterii și că anume integrarea curriculară „va capacita cel mai bine elevii să relaționeze cu sens experiențele lor școlare cu cele din afara școlii, dar și cu propriile nevoi și interese de dezvoltare” [ibidem, p. 117], prin urmare, învățarea centrată pe formarea-dezvoltarea de competențe-cheie nu poate fi realizată decât în contexte integrate, fiind orientată spre dezvoltarea înțelegerii unitare a fenomenelor și problemelor de viață necesare de soluționat.

Cercetările experimentale realizate la subiectul dat [2, 3] au demonstrat că procesul de formare a sistemului de competențe-cheie, inclusiv în cadrul unui curriculum centrat pe învățarea disciplinelor de învățământ, este unul complicat, după cum este complexă și structura competenței, care însă poate fi realizat cu succes, dacă acest proces va fi axat pe conexiunea inter-/transdisciplinară a acțiunii de predare-învățare-evaluare și dacă profesorii vor fi ști să coopereze și să utilizeze cele mai eficiente strategii, angajându-se ei înșiși în elaborarea unor proiecte didactice de tip modular, care să vizeze o anumită competență-cheie.

De aici, necesitatea unei *schimbări de viziune* a cadrelor didactice asupra modului tradițional de proiectare și realizare a activității de predare-învățare-evaluare, ei înțelegând că nu mai pot rămâne *a fi prizonieri în specialitatea lor*, ci că

trebuie să treacă de la abordarea strict disciplinară a predării-învățării la abordări de tip inter- și transdisciplinar a conținuturilor instruirii. Or, cadrul didactic rămâne a fi factorul decisiv în reorientarea procesului de învățare spre formarea de competențe-cheie, finalitățile de bază ale procesului actual de învățământ.

Respectiv, pentru ca această schimbare de optică să se producă realmente, la nivel de management al învățării este necesară o strategie pedagogică de implementare a competențelor-cheie, iar profesorii au nevoie de mai multă informație în acest sens, dar și de activități de formare-dezvoltare profesională adecvată în sensul reconfigurării practicilor actuale de predare-învățare-evaluare înspre competențele-cheie, de cunoașterea strategiilor și metodelor eficiente de implementare a acestora, care pot fi aplicate chiar în condițiile unei proiectări disciplinare a instruirii școlare, făcându-se apel la creativitatea pedagogică.

Concluzii. Așadar, prin includerea competențelor-cheie în Codul Educației sistemul de învățământ din R. Moldova s-a înscris în tendința europeană de modernizare a educației și instruirii, având ca scop eficientizarea procesului educațional și o mai bună racordare a acestuia la cerințele sociale, competențele-cheie reprezentând valoarea adăugată conceptului de instruire bazată pe formarea de competențe.

Totuși, implementarea sistemului de competențe-cheie în procesul de învățământ din R. Moldova nu a devenit deocamdată o realitate educativă, așa cum se face în sistemele europene, de aceea dezideratul de formare a acestora prin învățământul de bază reprezintă o problemă necesară de soluționat. Reconfigurarea învățării spre atingerea acestor finalități poate conduce la soluționarea acestei probleme, dar aceasta presupune reconstrucția din aceeași perspectivă a planului de învățământ și a curriculumului școlar.

Or, ceea ce trebuie să se înțeleagă însă atât la nivel de planificare și proiectare a învățării, cât și la cel de realizare a practicii educaționale este faptul că adoptarea de către sistemul de învățământ a competențelor-cheie ca finalități educaționale pune activitatea de predare-învățare-evaluare într-o altă perspectivă – cea a inter- și transdisciplinarității, iar aceasta solicită instituțiilor de formare profesională pregătirea adecvată a cadrelor didactice în acest scop, prin cunoașterea și implementarea altor modele, strategii și tehnici de proiectare și realizare a demersului educațional, care să înscrie procesul învățării într-o dinamică a dezvoltării competențelor-cheie prin toate disciplinele de învățământ.

Prin urmare, competențele-cheie reprezintă astăzi *noțiunea-nucleu* sau reperul de bază în reconfigurarea procesului de învățare spre obținerea unor rezultate mai relevante pentru elev și pentru societate, iar integrarea inter- și transdisciplinară a conținuturilor educaționale apare ca o posibilitate de esențializare și de intercorelare a învățării, cu precizarea că abordările inter- și transdisciplinare a conținuturilor învățării nu vor conduce la dispariția disciplinelor școlare, acestea

vor continua să figureze atât în planul de învățământ, cât și în curriculumul școlar, doar că mai interconectate și mai direcționate spre formarea unor competențele-cheie, necesare pentru dezvoltarea personală și socială a individului.

Șansa ca ideile conceptuale, modelele și strategiile de reconfigurare a învățării elaborate în cadrul proiectului de cercetare *Reconfigurarea procesului de învățare din învățământul general în contextul provocărilor societale* să devină realitate ține de capacitatea și voința politică a celor de la conducerea sistemului de învățământ de a le pune în aplicare, prin elaborarea și aplicarea *unei strategii de implementare a competențelor-cheie* în procesul de învățământ, precum și de capacitatea cadrelor didactice de a înțelege, accepta și susține ideile privind necesitatea acestei schimbări de perspectivă privind rezultatele învățării școlare ca proces și produs.

Referințe bibliografice:

1. Callo T., Cuznețov L., Hadîrcă M. et al. *Educația integrală. Fundamentări teoretico-paradigmatice și aplicative*. Chișinău: IȘE, 2015.
2. Callo T., Hadîrcă M., V. Bâlici et al. *Paradigma de reconfigurare a procesului de învățare*. Chișinău: IȘE, 2021.
3. Callo T., V. Bâlici, Hadîrcă M. et al. *Repere metodologice de reconfigurare a învățării. Aria curriculară Limbă și Comunicare*. Chișinău: UPS Ion Creangă, 2022.
4. Ciolan L. *Învățarea integrată. Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Iași: Polirom, 2008.
5. MECC al Republicii Moldova. *Cadru de referință al curriculumului național*. Chișinău: Liceum, 2017.
6. Rychen D. S., Salganik L. S. *Definition and Selection of Key Competencies*. INES, General Assembly. A Contribution of the OECD Program DeSeCo, 2000.